

CREATIVE COMMONS : KREATIVAN OBLIK ZAŠTITE AUTORSKIH PRAVA

CREATIVE COMMONS : A CREATIVE WAY OF COPYRIGHT PROTECTION

Dorja Mučnjak

Knjižnica

Filozofski fakultet u Zagrebu

dmucnjak@ffzg.hr

UDK / UDC 347.78:02

Stručni rad / Professional paper

Primljeno / Received: 30. 3. 2011.

Sažetak

Ekstenzivan rast sredstava informacijske i komunikacijske tehnologije u zadnjih dvadeset godina dovodi do novih mogućnosti objavljivanja i izdavanja djela. Jezična djela, osim u tiskanom i govornom obliku, pojavljuju se i u elektroničkom, što dovodi do neophodne modifikacije zaštite autorskih prava i intelektualnog vlasništva tvorca autorskog djela. Osim modela “sva prava pridržana”, tj. zakona o autorskom pravu i modela “nijedno pravo zadržano”, tj. otvorenog pristupa, nalazi se koncept u kojem autor sam određuje razinu zaštite svojih djela. Taj model je poznat kao “neka prava zadržana”. Najpoznatija takva inicijativa je Creative Commons.

U ovom radu predstaviti će se inicijativa Creative Commons, prikazati će se primjeri dobre prakse u svjetskim knjižnicama te će se kritički osvrnuti na funkcionalnost takvog modela, i na kraju istražiti postojanje inicijative Creative Commonsa u Hrvatskoj.

Ključne riječi: autorsko pravo, intelektualno vlasništvo, zaštita

Summary

The rapid growth of information and communication technologies in the last twenty years has considerably changed the ways of publishing. The ever growing number of works published and accessed electronically has inevitably led to some necessary modifications in copyright and intellectual property protection. Along with the “all rights reserved” model, i.e. the copyright law, and the “no rights reserved” model, i.e. open access, a new concept has emerged, the one in which an author himself/herself defines the level of protection of his/her work. This model is known as the “some rights reserved” model. The most famous such initiative is the Creative Commons. In this paper we will present the Creative Commons initiative and some examples of good practice of several libraries around the world. We will also critically examine the functionality of such a model, and finally, we will investigate the presence of the Creative Commons in Croatia.

Keywords: copyright, intellectual property, protection

1. Uvod

Ekstenzivan rast sredstava informacijske i komunikacijske tehnologije u zadnjih dvadeset godina dovodi do novih mogućnosti objavljivanja i izdavanja djela. Jezična djela, osim u tiskanom i govornom obliku, pojavljuju se i u elektroničkom, što dovodi do neophodne modifikacije zaštite autorskih prava i intelektualnog vlasništva tvorca autorskog djela.

Međunarodna zajednica koja brine o zaštiti autorskih prava i intelektualnog vlasništva, donosi izmjene postojećih zakonskih odredbi i međunarodnih ugovora ili sasvim nove načine zaštite djela. Državni i međudržavni zakonski i podzakonski akti sve su restriktivniji u pogledu slobode pristupa i korištenja autorskih djela. Taj restriktian model poznat je pod nazivom “**sva prava pridržana**” (*eng. all rights reserved*).

S druge strane, pojavljuje se inicijativa otvorenog pristupa koja zastupa zamisao da se autorska djela mogu slobodno koristiti, raspačavati i mijenjati. Prema zagovornicima te zamisli, znanje i baština trebali bi biti oslobođeni od restrikcija koje nameću zakonske odredbe zakona o autorskom i srodnim pravima. Inicijativa je poznata pod nazivom “**nijedno pravo pridržano**” (*eng. no rights reserved*).

No, uzimajući u obzir nemogućnost prihvaćanja modela “nijedno pravo

pridržano” kod sudionika tržišnog natjecanja, tj. umjetnika koji žive od svoga rada, uvidjela se potreba za umjerenijom inačicom nerestriktivnog modela. Taj model je poznat pod nazivom “**neka prava pridržana**” (*eng. some rights reserved*). Najpoznatija inicijativa koja podržava otvoreni pristup, ali dopušta autorima da sami odrede razinu zaštite svojih djela jest Creative Commons.

U ovom radu predstaviti će se inicijativa Creative Commons, prikazat će se primjeri dobre prakse u svjetskim knjižnicama te će se kritički osvrnuti na funkcionalnost takvog modela, i na kraju istražiti postojanje inicijative Creative Commonsa u Republici Hrvatskoj.

Bitno je naglasiti da će se u ovom radu govoriti isključivo o autorskom djelu kao književnoj ili znanstvenoj intelektualnoj tvorevini koja može biti izražena jezikom i/ili zvukom¹ dostupnoj na mreži, odnosno o elektroničkoj knjizi ili časopisu.²

2. Zaštita autorskog prava

2.1. Povijest autorskog prava

Iako neki smatraju da je autorsko pravo postojalo već u starom vijeku, uvriježeno je mišljenje da je pojam autorskog prava postao aktualan tek polovicom petnaestog stoljeća, po pojavi tehnologije koja omogućuje tisak. Uobičajeno, kako navodi Henneberg,³ u razvitku autorskog prava mogu se razlikovati tri razdoblja:

- razdoblje do nakladničkih privilegija (do pojave tiska)
- razdoblje nakladničkih i autorskih privilegija (od polovice 15. stoljeća do 18. stoljeća)
- razdoblje zakona i međunarodnih ugovora o autorskom pravu (od 18. stoljeća nadalje).

Nakladnički privilegiji omogućivali su nakladnicima isključivo pravo (monopol) tiskanja i prodaje knjiga u određenom trajanju, a autorski privilegiji davali su se autorima kao priznanje za njihov rad.⁴ Ovdje vidimo da su se već vrlo rano počela razlikovati moralna (osobna) i imovinska prava autora i/ili nositelja autorskog prava.

---

¹ Horvat, A.; D. Živković. Knjižnice i autorsko pravo. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2009. Str. 25.

² Vidi i: Živković, D. Elektronička knjiga. Zagreb : Multigraf, 2001.

³ Henneberg, I. Autorsko pravo. 2. izm. i dop. izd. Zagreb : Informator, 2001. Str. 11.

⁴ Ibid. Str. 13. i 14.

2.2. Zakonska regulativa

Dokumenti koji štite moralna (osobna) i imovinska prava su zakoni i podzakonski akti, međunarodni ugovori te međunarodne smjernice. Na međunarodnoj razini, ta su prava zaštićena odredbama sljedećih dokumenata:

- Bernskom konvencijom za zaštitu književnih i umjetničkih djela iz 1886. godine i njenim revizijama (zadnja je bila 1971. godine u Parizu)⁵ kao prvim multilateralnim međunarodnim ugovorom o autorskom pravu, koji stranim autorima osigurava nacionalni tretman uz poštovanje minimalnih konvencijskih moralnih i imovinskih prava;⁶
- Općom deklaracijom o ljudskim pravima i to odredbama iz čl. 27. st. 2.: “Svatko ima pravo na zaštitu moralnih i materijalnih interesa koja proizlaze iz bilo kojeg znanstvenog, književnog ili umjetničkog djela kojemu je autor”;⁷
- Svjetskom (univerzalnom) konvencijom o autorskom pravu usvojenom 1971. godine koja kao formalnu obvezu traži otiskivanje znaka © (*copyright*) uz nositelja autorskog prava i godine prvog izdanja;⁸
- Međunarodnim paktom o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, čl. 15. st 1. al. c): “Države stranke ovoga Pakta priznaju svakome pravo na [...] korist od zaštite moralnih i materijalnih interesa koji proizlaze iz bilo kojega znanstvenog, književnog ili umjetničkog djela kojega je osoba autor”;⁹

---

⁵ Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works : Paris Act of July 24, 1971, as amended on September 28, 1979. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-22]. Dostupno na: http://www.wipo.int/treaties/en/ip/berne/pdf/trtdocs_wo001.pdf

⁶ Horvat, A.; D. Živković. Knjižnice i autorsko pravo. 2009. Str. 19.

⁷ Opća deklaracija o ljudskim pravima : usvojena i proglašena na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda rezolucijom br. 217/III 10. prosinca 1948. godine. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-04]. Dostupno na: www.ljudskaprava-vladarh.hr/fgs.axd?id=1254)

⁸ Svjetska (Univerzalna) konvencija o autorskom pravu, s priložima, izmijenjena 24. srpnja 1971. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-22]. Dostupno na: <http://hidra.srce.hr/arhiva/263/33320/www.hidra.hr/hidrarad/pobirac-upload/murh/004146.pdf>

⁹ Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima : usvojen na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda, 16. prosinca 1966. godine (rezolucija br. 2200 A /XXI/) stupio na snagu 3. siječnja 1976. godine. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-22]. Dostupno na: <http://www.ffzg.hr/hre-edc/hr/download.php?file=MEDJUNARODNI%20PAKT%20%20GOSP%20SOC%20I%20KULT%20PR.pdf>

- Sporazumom o trgovinskim vidovima prava intelektualnoga vlasništva (TRIPs)¹⁰ – koji obvezuje potpisnice da poštuju odredbe Bernske konvencije, ali ne sadržava odredbe o moralnim pravima autora;¹¹
- Ugovorom o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO Copyright Treaty – WCT)¹² iz 1996. godine koji se popularno naziva internetski ugovor jer se njime rješava pitanje autorskih prava u digitalnom okruženju;¹³
- Direktivom EU o harmonizaciji nekih vidova autorskog prava i srodnih prava u informacijskom društvu¹⁴ kojom Unija nastoji osigurati funkcioniranje unutarnjeg tržišta usklađivanjem nacionalnih zakona o autorskom pravu.¹⁵

U Republici Hrvatskoj, osim međunarodnih ugovora u međunarodnim sporovima, autorsko pravo štiti i:

- Ustav RH, tj. odredbe čl. 69.: “Jamči se zaštita moralnih i materijalnih prava koja proistječu iz znanstvenoga, kulturnog, umjetničkog, intelektualnog i drugog stvaralaštva”;¹⁶
- Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima;¹⁷

---

¹⁰ TRIPs : agreement on trade-related aspects of intellectual property rights. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-22]. Dostupno na: <http://www.worldtradelaw.net/uragreements/tripsa-agreement.pdf>

¹¹ Knjižnice i autorsko pravo. 2009. Str. 22. i 23.

¹² Ugovor o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO), 1996. // Narodne novine. Međunarodni ugovori 6(2000). Mrežna verzija [citirano: 2011-02-22]. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/međunarodni/2000_05_6_65.html

¹³ Knjižnice i autorsko pravo. 2009. Str. 21.

¹⁴ Council Directive 93/83/EEC of 27 September 1993 on the coordination of certain rules concerning copyright and rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-22]. Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0083:EN:HTML>

¹⁵ Horvat, A.; D. Živković. Knjižnice i autorsko pravo, 2009. Str. 23.

¹⁶ Ustav Republike Hrvatske : pročišćeni tekst. // Narodne novine 85(2010). Mrežna verzija [citirano: 2011-02-22]. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_07_85_2422.html

¹⁷ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. // Narodne novine 167(2003). Mrežna verzija [citirano: 2011-01-31]. Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/306987.html>

- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima;¹⁸
- Zakon o obveznim odnosima.¹⁹

2.3. Otvoreni pristup

Novo razvijena sredstva informacijske i komunikacijske tehnologije omogućuju vrlo jednostavno objavljivanje i izdavanje autorskih djela. Svjedoči smo da je Internet virtualno mjesto gdje se neprestano krše autorska prava. Neautorizirano objavljivanje tekstova, umjetničke i znanstvene vrijednosti, ali i djela audiovizualnih umjetnosti, problem je koji muči mnoge autore svuda u svijetu. Možemo spomenuti samo neka mrežna sjedišta gdje se vrlo brzo može vidjeti kršenje autorskih ili srodnih prava: Youtube,²⁰ mrežni programi za pohranjivanje i razmjenjivanje podataka, pa i muzike ili filmova (RapidShare,²¹ BitTorrent²²...), društvene mreže, razni blogovi...

U znanstvenoj komunikaciji, zadnjih su desetljeća cijene časopisa i knjiga najveći problem u širenju znanstvenih informacija. Zbog visokih cijena, ali i restriktivnih ugovornih odredbi i odredbi zakona o autorskom pravu, pojavila se inicijativa koja zagovara otvoreni, tj. slobodan pristup znanstvenim informacijama i kulturnoj baštini. Ta se inicijativa zove “**otvoreni pristup**” i zahtijeva da su znanstvene informacije slobodne za korištenje. Zadnjih desetak godina, pokret otvorenog pristupa vrlo je raširen u znanstvenoj zajednici te je određen sljedećim dokumentima:

- Budimpeštanska inicijativa za otvoreni pristup²³ iz 2002. godine koju je potpisalo gotovo 6.000 pojedinaca i ustanova;
- Izjava iz Bethesde o otvorenom pristupu²⁴ iz 2003. godine;

---

¹⁸ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima. // Narodne novine 79(2007). Mrežna verzija [citirano: 2011-01-31]. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_07_79_2491.html

¹⁹ Zakon o obveznim odnosima. // Narodne novine 35(2005). Mrežna verzija [citirano: 2011-02-22]. Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/288230.html>

²⁰ Youtube [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: www.youtube.com

²¹ RapidShare [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://rapidshare.com/>

²² BitTorrent [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://www.bittorrent.com/>

²³ Budapest Open Access Initiative. February 14, 2002. [citirano: 2011-02-14]. Dostupno na: <http://www.soros.org/openaccess/read.shtml>

²⁴ Bethesda Statement on Open Access Publishing. Released June 20, 2003. [citirano: 2011-02-15]. Dostupno na: <http://www.earlham.edu/~peters/fos/bethesda.htm>

- Berlinska deklaracija o otvorenom pristupu znanstvenom znanju²⁵ – obje pozivaju znanstvenu i baštinsku zajednicu na širenje otvorenog pristupa;
- Izjava OECD-a o pristupu znanstvenim podacima financiranim iz javnih sredstava²⁶ iz 2004. godine kojom se zemlje potpisnice (uključujući i EU) potiču da uspostave pristup rezultatima znanstvenih istraživanja u digitalnom obliku,²⁷ što je potanko navedeno u dokumentu:
- Načela i smjernice OECD-a za pristup znanstvenim podacima financiranim iz javnih sredstava.²⁸

2.4. Licenciranje

Kasnih devedesetih godina prošlog i prvih godina ovog stoljeća, elektroničko izdavaštvo se razvijalo. Budući da se većina elektroničke građe (knjiga i časopisa) nalazi na mreži, korisnik ne kupuje primjerak građe, nego se ugovorom dobiva odobrenje (dopuštenje) korištenja te građe s jednog ili više računala – tj. zaključuje se ugovor o licenci. ²⁹ Takvim ugovorom određuje se cijena koju korisnik mora platiti kako bi pristupio željenoj građi, načini korištenja, broj korisnika koji mogu pristupiti građi i sl. Najčešće su komercijalne tvrtke te koje s korisnikom zaključuju ugovore. I najčešće su pristupi mrežnoj građi skupi. S druge strane, u znanstvenoj zajednici (i ne samo u znanstvenoj zajednici – postoje razni modeli i u tzv. primarno komercijalnom području gdje se autorska djela nalaze u otvorenom pristupu; npr., projekt Elektroničke knjige³⁰ Društva za promicanje književnosti na novim medijima na čijim se stranicama mogu naći mnoga književna djela...) otvoreni pristup omogućuje

---

²⁵ Berlinska deklaracija o otvorenom pristupu znanstvenom znanju. 22. 10. 2003. Prijevod. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-10]. Dostupno na: http://eprints.rclis.org/bitstream/10760/4571/1/prijevod_berlinske_deklaracije.pdf

²⁶ OECD Declaration on access to research data from public funding. 2004. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-24]. Dostupno na: http://www.oecd.org/document/0,2340,en_2649_34487_25998799_1_1_1_1,00.html

²⁷ Knjižnice i autorsko pravo. 2009. Str. 133.

²⁸ OECD Principles and Guidelines for Access to Research Data from Public Funding. 2007. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-24]. Dostupno na: <http://www.oecd.org/dataoecd/9/61/38500813.pdf>

²⁹ Knjižnice i autorsko pravo. 2009. Str. 62. i 63.

³⁰ Elektroničke knjige [citirano: 2011-02-24]. Dostupno na: <http://www.elektronickeknjige.com/dpkm/>

samim autorima da objave svoje radove te na taj način šire intelektualne tvorevine. Nažalost, problem otvorenog pristupa u komercijalnom području je taj što onemogućuje da autori ostvare svoja imovinska prava, tj. netko drugi može ostvariti financijsku dobit, a da se samom autoru ne nadoknadi korištenje njegovoga autorskog djela.

Zbog visokih cijena časopisa, koje nadilaze inflaciju i knjižnične proračune, objavljivanje i arhiviranje članaka u otvorenom pristupu jedan je od načina na koji se znanstvena zajednica bori s tim problemom. Budući da u znanstvenoj komunikaciji autor zadržava vrlo malo autorskih prava, postoje inicijative da autor zadrži više tih prava pogotovo pravo da objavi svoj rad u otvorenom pristupu kako bi i čitava znanstveno nastavna zajednica imala od toga koristi. Dakle, između jedne i druge krajnosti – rigidnosti zakona o autorskom pravu i slobode otvorenog pristupa – našao se model koji omogućuje da se autorsko djelo nađe u otvorenom pristupu, ali autor ima slobodu da zadrži određena prava, pa i pravo da odredi kako će se njegovo djelo koristiti, umnožavati ili preraditi,³¹ ali i da onemogući neovlašteno korištenje djela ili financijsku dobit od njegovog korištenja. Postoji nekoliko takvih modela, npr., Creative Commons³² (kao najpoznatiji), Science Commons (kao dio Creative Commonsa koji se bavi isključivo znanstvenim publikacijama),³³ Licence to Publish³⁴ (nastao u suradnji s poznatim nakladnicima i agregatorima elektroničke građe: EBSCO, Harrassowitz i Swets), model SPARC³⁵ (koji koriste licencije Creative Commons i Science Commons), Projekt RoMEO³⁶ s vlastitim licencijama...

---

³¹ Seadle, M. Copyright in the networked world : author's rights. // *Library Hi Tech*. 23, 1(2005), 130-136.

³² Creative Commons [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://creativecommons.org/>

³³ Science Commons [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://sciencecommons.org/about/>

³⁴ Licencing models [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://www.licensingmodels.org/>

³⁵ The Scholarly Publishing & Academic Resources Coalition [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://www.arl.org/sparc/index.shtml>

³⁶ Projekt RoMEO [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://www.lboro.ac.uk/departments/lis/disresearch/romeo/>

3. Creative Commons

3.1. Povijest inicijative

Od 1980. godine, tj. od stupanja na snagu američkoga federalnog Bayh-Doleova zakona³⁷ kojim se omogućuje prenošenje intelektualnog vlasništva na sveučilišta i komercijalne tvrtke nad djelima i otkrićima koja su već financirana javnim sredstvima radi omogućivanja daljnjeg razvoja i komercijalizacije znanosti, tj. omogućuje npr., nakladnicima baza podataka legalni nadzor nad informacijama koje skupljaju, autori u znanstvenim krugovima imaju sve manje prava nad svojim djelima.³⁸ Jednostavnija sredstva informacijske i komunikacijske tehnologije zadnjih godina omogućuju jednostavnije objavljivanje i izdavanje autorskih djela te je elektroničko nakladništvo i u znanstveno nastavnoj zajednici i na slobodnom tržištu postalo vrlo prisutno. Međunarodna i nacionalna legislativa autorima omogućuje sve manje nadzora nad vlastitim djelom, a inicijative koje omogućuju autorima odlučivanje o korištenju njihovih djela bez obzira na zakone o autorskim pravima sve su popularnije. Najpoznatija i najkorištenija takva inicijativa u svijetu je Creative Commons (CC).

Creative Commons sveobuhvatno je rješenje za licenciranje autorskih djela kao javno dostupnih i otvorenih sadržaja.³⁹ Inicijativa je pokrenuta 2001. godine uz podršku Centra za javno vlasništvo (*Center for the Public Domain*) pod vodstvom profesora autorskog prava sa Sveučilišta Stanford u SAD-u Lawrencea Lessiga. Lessig smatra da trenutni razvoj u području intelektualnog vlasništva gura društvo od slobode (koju nam omogućuju mnoga nova sredstva) prema sve većem nadzoru.⁴⁰ Njegovo je mišljenje da je Internet zajedničko dobro (*eng. commons*), medij koji potiče na razmjenjivanje

³⁷ Bayh-Dole Act. Association of University technology managers. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: http://www.autm.net/Bayh_Dole_Act.htm

³⁸ Foster, A. L. Who Should Own Science? // Chronicle of Higher Education. 51 Issue 6(2004). Mrežna verzija. Str. 33-35 [citirano: 2004-05-12]. Dostupno na: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=14622730&lang=hr&site=ehost-live&scope=site>

³⁹ Sloboda stvaralaštvu. Creative Commons Hrvatska [citirano: 2011-02-22]. Dostupno na: <http://www.slobodastvaralastvu.net/CreativeCommonsHrvatska.html>

⁴⁰ Conhaim, Wallys W. Creative Commons Nurtures the Public Domain. // Information Today 19, 7(2002). Mrežna verzija. Str. 52-53 [citirano: 2007-12-15]. Dostupno na: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=7007246&lang=hr&site=ehost-live&scope=site>

fotografija, muzike, književne literature, znanstvenih dostignuća pa i cijelih obrazovnih kurikuluma.⁴¹ Stoga je inicirao spomenuti pokret i 16. 12. 2002. godine je dan kada je Creative Commons otvorio svoja virtualna vrata da ponudi, bez ikakvog troška, nekoliko licencija koje omogućuju da se autorska djela dijele na jednostavniji i lakši način. Sam moto Creative Commonsa je “dijeli, preradi, koristi – legalno” (*eng. share, remix, reuse – legally*). Od 2002. godine pa sve do danas, Creative Commons djeluje, a kako se čini, i dalje će djelovati. Na prijedlog Creative Commonsa, organizirana je i međunarodna organizacija iCommons (*International Commons*) koja promiče suradnju među onima koji se zalažu za otvoreno obrazovanje, pristup znanju, otvoreni kod, otvoreni pristup i zajednice slobodne kulture širom svijeta,⁴² u kojoj je organizaciji aktivna i Hrvatska.

3.2. Filozofija Creative Commonsa

Creative Commons je neprofitna organizacija koja omogućuje licenciranje vlastitih autorskih djela pomoću nekoliko vrsti licencija koje nudi. Kao što sami kažu, njihova je vizija shvaćanje punih mogućnosti Interneta kao univerzalnog pristupa istraživanjima, obrazovanju, puno sudjelovanje u kulturi te nova era razvoja, rasta i produktivnosti.⁴³ Njihovo je poslanje razvoj, podrška i očuvanje legalne i tehničke infrastrukture koja maksimizira digitalnu kreativnost, dijeljenje i inovacije.⁴⁴

Posebnost pokreta Creative Commonsa je ta da autor sam određuje uvjete korištenja svog djela, tj. način na koji će se njegov rad koristiti, hoće li se moći mijenjati te smije li netko drugi za korištenje ili preradbu rada dobiti financijsku nadoknadu. Kada autor izabere licenciju koju želi koristiti za svoj rad, licenciju preuzima u tri oblika:

- u obliku sažetka, tj. popis ikona koje simboliziraju uvjete korištenja, i u stvari nemaju težinu pravnog teksta,
- u obliku pravnog teksta koji ima težinu u pravnom prometu, te
- u strojno čitljivom obliku koji se ugradi u kôd same stranice na kojoj se autorsko djelo nalazi (to je strojno pretraživi oblik).

---

⁴¹ Stix, G. Some rights reserved. // *Scientific American* 288, 3(2003). Mrežna verzija. Str. 46. [citirano: 2007-05-12]. Dostupno na: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=9071533&lang=hr&site=ehost-live&scope=site>

⁴² iCommons [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://icommmons.org/>

⁴³ About [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://creativecommons.org/about>

⁴⁴ Ibid.

Licenciranje djela je vrlo jednostavno. Treba se ispuniti upitnik pomoću kojega odabirete uvjete korištenja.⁴⁵ Nakon toga prihvaćate licenciju u obliku pravnog teksta te na kraju dobivate licenciju u strojno čitljivom obliku. Bitno je naglasiti, da osim međunarodne verzije licencije, postoje i nacionalne verzije licencija pa tako i hrvatska verzija postoji. Creative Commons nije jedna licencija, nego je to krovni naziv za nekoliko kombinacija uvjeta korištenja autorskog djela kako sam autor odredi.

3.3. Korištenost licencija

Nažalost, nije moguće točno odrediti broj licenciranih autorskih djela. Creative Commons nema način praćenja koliko se licencija iskoristilo za određivanje uvjeta korištenja autorskih djela. No, na samim stranicama Creative Commonsa⁴⁶ postoji mogućnost pretraživanja djela zaštićenih nekom od licencija, ali to ustvari nije pretraživač, nego se oslanja na druge pretraživače (npr., Google). Sam Google nudi mogućnost naprednog pretraživanja pomoću padajućeg izbornika (prava korištenja) i to djela koja:

- nisu filtrirana licencijom,
- su besplatna za uporabu i dijeljenje,
- su besplatna za uporabu i dijeljenje, čak i u komercijalne svrhe,
- su besplatna za dijeljenje i preinaku,
- su besplatna za uporabu, dijeljenje ili preinaku, čak i u komercijalne svrhe.⁴⁷

Drugi pretraživač, Yahoo, također nudi opciju pretraživanja djela zaštićenih licencijama. Na kraju, Creative Commons nudi program posebne namjene (*eng. plugin*) za preglednik Firefox pomoću koga se, nakon instaliranja, nalazi u padajućem izborniku okvira za pretraživanje gore desno na sučelju. Nažalost, niti jedan pretraživač ne može dati potpuno pouzdane rezultate jer ovisi o sposobnosti samog pretraživača da indeksira sve stranice koje koriste licencije.⁴⁸

---

⁴⁵ Licence your work [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://creativecommons.org/choose/>

⁴⁶ Search [citirano: 2011-02-26]. Dostupno na: <http://search.creativecommons.org/>

⁴⁷ Google. Advanced Search [citirano: 2011-02-26]. Dostupno na: http://www.google.hr/advanced_search

⁴⁸ Cheliotis, G.; W. Chik; A. Guglani; G. K. Tayi. Taking Stock of the Creative Commons Experiment Monitoring the Use of Creative Commons Licenses and Evaluating Its Implications for the Future of Creative Commons and for Copyright Law. // 35th Research Conference on Communication, Information and Internet Policy (TPRC), Sep 28-30, National Center for Technology & Law ; George Mason University School of Law, 15. 8. 2007. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-02]. Dostupno na: <http://web.si.umich.edu/tprc/papers/2007/805/CreateCommExp.pdf>

3.4. Vrste licencija

Trenutna, verzija 3.0, omogućuje četiri uvjeta korištenja djela, tj. šest vrsta licencija.⁴⁹

Četiri uvjeta korištenja jesu:

- **imenovanje** (*eng. Attribution – BY*) – autor djela dopušta korištenje svojega djela samo onima koji priznaju i označe autorstvo djela na način kako je specificirao autor ili davatelj licencije;
- **dijeli po istim uvjetima** (*eng. ShareAlike – SA*) – autor dopušta drugima korištenje djela, ali pod jednakim uvjetima kao u licenciji koju izabire autor;
- **nekomercijalno** (*eng. NonCommercial – NC*) ako se djelo izmijeni, preoblikuje ili se stvori novo koristeći ovo, preradba se može raspačavati samo pod licencijom koja je ista ili slična ovoj pod kojom se dijelo dijeli ili remiksira;
- **bez prerada** (*eng. NoDerivs (No derivated works) – ND*) – djelo se ne smije mijenjati, preoblikovati ili prerađivati.

Od verzije 2.0, uvjet imenovanja postao je obvezatan u svakoj kombinaciji uvjeta.

Pod tim uvjetima slobodno možete:

- **dijeliti** (*eng. use*) – tj. umnožavati, raspačavati i javnosti priopćavati djelo,
- **remiksirati** (*eng. remix*) – prerađivati djelo.

Šest je licencija koje su dostupne u trenutnoj verziji kombinacije uvjeta korištenja i dopuštenih radnji. To su:⁵⁰

- **imenovanje** (*eng. Attribution – CC BY*) – najmanje restriktivna licencija, preporuča se za najšire dijeljenje i preradbu djela, u komercijalne ili nekomercijalne svrhe, samo onima koji priznaju i označe autorstvo djela na način kako je specificirao autor ili davatelj licencije;
- **imenovanje-dijeli po istim uvjetima** (*eng. Attribution-ShareAlike – CC BY-SA*) – licencija koja se često uspoređuje s licencijama otvorenog kôda, koristi je Wikipedia; dopušta dijeljenje i preradbu djela, čak i u komercijalne svrhe, ali samo pod jednakim uvjetima kao u licenciji koju izabire autor te da se označi autorstvo;

---

⁴⁹ Prijevodi uvjeta korištenja preuzeti su sa <http://creativecommons.org/affiliates/hr/> (28. 2. 2011.)

⁵⁰ The licences [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://creativecommons.org/licenses/>

- **imenovanje-bez prerada** (*eng. Attribution-NoDerivs – CC BY-ND*) – autor dopušta dijeljenje djela, ali ne i njegovu preradbu, u komercijalne ili nekomercijalne svrhe, uz uvjet da se označi autorstvo;
- **imenovanje-nekomercijalno** (*eng. Attribution-NonCommercial – CC BY-NC*) – autor dopušta korištenje i preradbu svojega autorskog djela uz uvjet da se označi autorstvo, isključivo u nekomercijalne svrhe;
- **imenovanje-nekomercijalno-dijeli po istim uvjetima** (*eng. Attribution-NonCommercial-ShareAlike*) – *CC BY-NC-SA* – autor dopušta dijeljenje i preradbu svojeg autorskog djela uz uvjet da se označi autorstvo, isključivo u nekomercijalne svrhe te samo pod jednakim uvjetima kao u licenci koju izabire autor;
- **imenovanje-nekomercijalno-bez prerada** (*eng. Attribution-NonCommercial- NoDerivs – CC BY-NC-ND*) – najrestriktivnija licencija, de facto autor dopušta isključivo dijeljenje djela u nekomercijalne svrhe, ne i preradbu, uz uvjet da se označi autorstvo.

3.5. Razvoj inicijative

Od 2002. godine do danas, objavljeno je više verzija licencija koje su se tijekom vremena i mijenjale.⁵¹ Verzija 1.0 objavljena je u prosincu 2002. godine, a već 2003. godine približno milijun licencija se koristilo širom svijeta. Te godine je pokrenut i projekt internacionalizacije licencija, što znači da su razne licencije koje odgovaraju određenim nacionalnim zakonima mogle koristiti. 2004. godine se procjenjuje broj od skoro 5 milijuna licencija, a te godine je objavljena i verzija 2.0 u kojoj verziji je uvjet atribucije postao standardan. 2005. godine procjenjuje se da je dvadeset milijuna radova zaštićeno licencijama Creative Commons. Iste godine izlazi i verzija 2.5. Već iduće, 2006., godine procjenjuje se da je porast licenciranih djela bio 150 posto, tj. da je pedeset milijuna autorskih djela zaštićeno licencijama. 2007. godina bitna je za Creative Commons: izlazi verzija 3.0 u kojoj je “generička” licencija odvojena od pravne prakse SAD-a (do tada je generička licencija bila prilagođena američkom zakonu o autorskom pravu te su američka i generička licencija u stvari bile iste) te postaje “nelokalizirana” licencija (*unported*) koja počiva na odredbama Bernske konvencije za zaštitu književnih i umjetničkih djela,⁵²

⁵¹ History [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://creativecommons.org/about/history>

⁵² Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, 1979.

Svjetske (univerzalne) konvencije o autorskom pravu,⁵³ Ugovora o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo⁵⁴ te ostalim međunarodnim ugovorima. Konačno su moralna prava autora (budući da su moralna pravo slabije zaštićena u američkom zakonodavstvu i praksi) prilagođena međunarodnim ugovorima te je onemogućeno odricanje od tih prava. Zaključno, pravo na ostvarivanje naknade za korištenje djela sadržano je u uvjetu korištenja “nekomercijalno”. Procjenjuje se da je više od 90 milijuna radova zaštićeno licencijama, no neka objektivnija istraživanja donose broj od 60 milijuna zaštićenih autorskih djela.⁵⁵ 2009. godina je još jedna bitna godina za Creative Commons. Procjenjuje se da je 350 milijuna licenciranih autorskih djela. Wikipedia počinje koristiti licenciju Creative Commonsa. Projekt CC0 (*Creative Commons Zero*) je započeo, a namjena mu je još veće približavanje javnom vlasništvu autorskih radova. 2010. godine je najavljeno objavljivanje Oznake javnog vlasništva (*Public Domain Mark*) kojom bi sva djela oslobođena autorskih prava bilo lakše pronaći na Internetu. Prvi veliki zagovornik i korisnik Oznake javnog vlasništva je Europeana.⁵⁶

3.6. Pravni vid licencije

Pravno, licencije Creative Commons priznaju se kao valjane u sudskim sporovima.⁵⁷ Već je nekoliko različitih nacionalnih zakonodavnih praksi priznalo te licencije kao pravno valjane te u sudskim postupcima presudilo u korist korisnika licencija. Poznat je slučaj objavljivanja autorskih fotografija, koje su već bile objavljene na mrežnom servisu za objavljivanje fotografija Flickr (na kojemu je većina fotografija zaštićena licencijama Creative

---

⁵³ Svjetska (Univerzalna) konvencija o autorskom pravu, s priložima, izmijenjena 24. srpnja 1971.

⁵⁴ Ugovor o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO), 1996.

⁵⁵ Cheliotis, G. Creative Commons Statistics from the CC-Monitor Project. // iCommons Summit, Dubrovnik, June 14-17, 2007. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-02]. Dostupno na: <http://hoikoinoi.files.wordpress.com/2007/07/cc-monitor-findings-isummit.pdf>

⁵⁶ Europeana [citirano: 2011-02-26]. Dostupno na: <http://www.europeana.eu/portal/>

⁵⁷ Defining “Noncommercial” : a study of how the online population understands “Non-commercial Use”. Creative Commons 2009. [citirano: 2011-02-10]. Dostupno na: http://mirrors.creativecommons.org/defining-noncommercial/Defining_Noncommercial_fullreport.pdf

Commonsa), a zaštićene licencijom CC BY-NC-SA, nizozemskog tabloida. Sud je presudio u korist autora, a na štetu tabloida.⁵⁸

Nažalost, sam Creative Commons ne nudi autorima koji koriste licencije pravnu pomoć ako dođe do bilo kakvoga pravnog postupka. Creative Commons nije pravna tvrtka te ne može zastupati ničije interese u pravnim postupcima, pogotovo što se licencije mogu koristiti na mrežnim stranicama koje potpadaju pod zakonske odredbe bilo koje države svijeta. No, u SAD-u i Australiji postoje odvjetnici volonteri koji pomažu autorima pri korištenju licencija.⁵⁹

4. Primjeri dobre prakse

Prema podacima samog Creative Commonsa, u prosincu 2009. godine, bilo je procijenjeno da je oko 350 milijuna autorskih djela zaštićeno nekom od licencija.⁶⁰ Licencije se koriste u više područja stvaranja: u glazbenoj industriji, pisanju blogova, u znanstvenim krugovima, obrazovnim projektima itd. Bitno je napomenuti da se i komercijalno i nekomercijalno područje služi licencijama. 350 milijuna korisnika licencije je značajan broj, pogotovo ako znamo da i mnogi poznati projekti mreže 2.0 poput Wikipedije i Flickr koriste neku od licencija. Evo samo nekoliko primjera dobre prakse!

Wikipedia,⁶¹ vjerojatno najpoznatija mrežna enciklopedija na svijetu, koja je do 2009. godine bila zaštićena GNU Licencijom za slobodno dostupnu dokumentaciju (*eng. GNU Free Documentation Licence*), počinje koristiti licenciju Creative Commonsa “imenovanje-dijeli po istim uvjetima” (*eng. Attribution-ShareAlike – CC BY-SA*).

Flickr, mrežni servis za objavljivanje fotografija, nudi mogućnost korisnicima da svoje fotografije zaštite licencijama Creative Commonsa. Mnogi autori i koriste tu mogućnost – oko 175.500.000 fotografija je zaštićeno.⁶²

---

⁵⁸ Kay, R. Creative commons. // Computerworld. 40, 21(2006). Mrežna verzija. Str. 34 [citirano: 2007-05-12]. Dostupno na: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=20970633&lang=hr&site=ehost-live&scope=site>

⁵⁹ Frequently asked questions [citirano: 2011-02-26]. Dostupno na: <http://wiki.creativecommons.org/Hr:FAQ>

⁶⁰ Metrics [citirano: 2011-02-22]. Dostupno na: <http://wiki.creativecommons.org/Metrics>

⁶¹ Wikipedia”, [citirano: 2011-02-26]. Dostupno na: <http://www.wikipedia.org>

⁶² Flickr. Creative Commons [citirano: 2011-02-26]. Dostupno na: <http://www.flickr.com/creativecommons>

Mađarska elektronička knjižnica⁶³ (*eng. Hungarian Electronic Library, mađ. Magyar Elektronikus Könyvtár*) potiče korisnike da sami objavljuju dokumente na stranicama Knjižnice i to dokumente:

- koji su na mađarskom jeziku ili se tiču Mađarske,
- kojima je tema kultura, obrazovanje ili znanstveno istraživanje,
- koji su u određenom formatu,
- imaju tražene standarde kvalitete,
- ne smiju biti dulji od 100.000 znakova, te
- ne smiju kršiti odredbe autorskog prava – a Knjižnica im daje mogućnost da djela zaštite licencijama Creative Commonsa.

Australska nacionalna knjižnica (*National Library of Australia*) provodi projekt *Click and Flick*⁶⁴ u suradnji s Flickrom u kojem se prikupljaju fotografije Australije i objavljuju pomoću Flickr, a fotografije su zaštićene licencijama Creative Commonsa.

Knjižnica Michiganskog sveučilišta (*University of Michigan Library*) od 2008. godine je sadržaj na svojim mrežnim stranicama otvorila korisnicima koji ga mogu koristiti i prerađivati čak i u komercijalne svrhe pod licencijom CC BY. Od 2008. godine do 2010. godine sadržaj je bio zaštićen licencijom CC BY-NC, ali je Knjižnica nakon pomnog razmišljanja zaključila da to nije poruka koju želi poslati i počinje koristiti još manje restriktivnu licenciju.⁶⁵ Projekt se provodi u suradnji s Googleom koji skenira čitav fond, čak i one naslove koji su još zaštićeni autorskim pravom. Građu kojoj je autor Sveučilište, kao što su vodiči za studij, bibliografije i skripta, zaštitili su navedenom licencijom.

Tehnološki institut Massachusetts (*Massachusetts Institute of Technology – MIT*) objavljuje skoro sva predavanja koja se održavaju na mrežnim stranicama.⁶⁶ Predavanja su zaštićena licencijom CC BY-NC-SA 3.0. MIT je samo jedan od članica Konzorcija OpenCourseWare⁶⁷ koji čine 188 članica (visokoškolskih ustanova) iz 45 zemalja. Najviše članica dolazi iz SAD-a

---

⁶³ Contact us. Hungarian Electronic Library [citirano: 2011-02-28]. Dostupno na: <http://mek.oszk.hu/html/kapcsolateng.html>

⁶⁴ Gateways. National Library of Australia [citirano: 2011-02-28]. Dostupno na: <http://www.nla.gov.au/pub/gateways/issues/80/story01.html>

⁶⁵ MLibrary adopts new Creative Commons License [citirano: 2011-02-28]. Dostupno na: <http://www.lib.umich.edu/news/mlibrary-adopts-new-creative-commons-license>

⁶⁶ MIT OpenCourseWare [citirano: 2011-01-03]. Dostupno na: <http://ocw.mit.edu/index.htm> (1.3.2011.)

⁶⁷ Open CourseWare Consortium. <http://www.ocwconsortium.org/>

(52), Španjolske (40) i Japana (27). Iz regije, zastupljena je samo jedna ustanova i to iz Makedonije (Sveučilište Jugoistoka Europe⁶⁸). Konzorcij također štiti sadržaj na svojim stranicama licencijom CC BY 3.0.

Mnoge druge primjere možete pronaći pomoću pretraživača, ali i na stranicama Creative Commonsa.⁶⁹

5. Kritika koncepta

Bez obzira na uspješnost inicijative Creative Commonsa, postoje određene kritike^{70, 71, 72} koje su opravdane. Kao što je navedeno, Creative Commons koriste i autori iz komercijalnog područja (glazba, film, literatura...) i iz nekomercijalnog (obrazovanje, znanost...). Najviše kritika dolazi iz glazbene industrije, što je samorazumljivo jer glazbenici žive od naknade za izvođenje njihovih autorskih djela, dok je obrazovno znanstvena zajednica često ionako plaćena za svoj rad. No, neke kritike dolaze upravo iz te zajednice, a te kritike se najviše oslanjaju na činjenicu da je otvoreni pristup primjereniji za takve publikacije.

Najviše kritizirana činjenica je ta da su licencije Creative Commonsa **neopozive**. Kada se autor jednom odluči za jednu od licencija, ona zauvijek ostaje vezana uz djelo. Creative Commons je svjestan te činjenice i čak se razmišljalo da licencija vrijedi određeni rok, npr., 5 godina, no uprava ipak nije donijela takvu odluku.⁷³ Drugi problem je taj što su se licencije tijekom godina mijenjale pa su neka djela i dalje zaštićena licencijama koje *de facto* više ne postoje.

---

⁶⁸ SEE University [citirano: 2011-01-03]. Dostupno na: <http://seeu.edu.mk/>

⁶⁹ Case Studies [citirano: 2011-02-28]. Dostupno na: http://wiki.creativecommons.org/Case_Studies

⁷⁰ McGivern, J. 10 Things Every Music Creator Should Know About Creative Commons Licensing. ASCAP. 2007. [citirano: 2011-02-10]. Dostupno na: http://www.ascap.com/playback/2007/fall/features/creative_commons_licensing.aspx

⁷¹ Gordon-Murnane, L. Creative Commons : copyright tools for the 21st century. // Online 34, 1(2010). Str. 18-21 [citirano: 2011-03-31]. Dostupno na: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=48218623&lang=hr&site=ehost-live&scope=site>

⁷² Bloemsaat, B.; P. Kleve. Creative Commons : a business model for products nobody wants to buy. // International Review of Law, Computers & Technology 23, 3(2009), 237-249 [citirano: 2011-01-31]. Dostupno na: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=45141242&lang=hr&site=ehost-live&scope=site>

⁷³ Lessig, L. Commons Misunderstandings : ASCAP on Creative Commons. // Lessig 2.0. 31. 12. 2007. [citirano: 2011-02-10]. Dostupno na: http://lessig.org/blog/2007/12/commons_misunderstandings_asca.html

Jedna od zamjerki ide na račun uvjeta korištenja **nekomercijalno**. Postavilo se pitanje kako autori, a kako korisnici shvaćaju taj pojam i postoje li značajne razlike među tim skupinama. Istraživanje koje je proveo Creative Commons,⁷⁴ pokazuje da je shvaćanje pojma “nekomercijalno” koji se koristi u licencijama vrlo slično kod korisnika autorskih djela zaštićenih licencijama i samih autora te da to, u stvari, nije problem u prihvaćanju uvjeta korištenja nekomercijalno.

Više puta spomenuta je i kritika vezana uz činjenicu da Creative Commons **ne pruža pravnu pomoć** pri korištenju licencija. Creative Commons nije pravna tvrtka i ne pruža pravnu pomoć, ali u svijetu postoje odvjetnici koji pomažu u pravnim pitanjima.⁷⁵ Kritičari često napominju da je autoru teško samom shvatiti uvjete korištenja, a pogotovo pravni tekst licencije, te da se tekst licencije ne može vidjeti prije nego što pristanete na uvjete. No, svaki pravni tekst, pa i odredbe autorskog prava, koristi jezik koji može biti teže razumljiv za običnog korisnika. Uostalom, primjeri sažetka i pravnog teksta licencija mogu se naći na stranicama i slobodno se mogu proanalizirati.

Nažalost, Creative Commons **ne pruža tehničku pomoć** pri preuzimanju licencija.

Jedan od velikih problema kod korištenja licencija je taj što Creative Commons, **ne traži autentikaciju** autora, tj. nema načina da provjeri ima li osoba pravo licencirati djelo koje želite licencirati, tj. je li autor pravi autor djela. Također, ne postoji način da se provjeri je li autor jedini autor ili postoje drugi autori. Creative Commons se oslanja na pravilno postupanje i dobru vjeru.

Kako je uvjet imenovanja obvezan u svim licencijama, može se pojaviti problem **imenovanja autora kod prerađenih djela**. Što se događa ako drugi autor koristi djelo prvog autora na način na koji se prvom autoru ne sviđa, ili se šteti ugledu i sl., a mora biti naveden kao autor. Postoji način rješavanja tog problema, a taj je da prvi autor kontaktira drugoga i zamoli ga da ga ne navede kao autora djela, ali budući da su radovi objavljeni na Internetu dostupni svuda u svijetu, ne postoji mogućnost da autor uđe u trag svih djela koja su nastala preradbom njegova djela. No, taj problem imaju i autori djela koja su zaštićena autorskim pravom.

Zaključno, kritika koja se možda najviše tiče same **filozofije inicijative** je samo licenciranje ako je poslanje projekta da se poveća kreativnost te da

---

⁷⁴ Defining “Noncommercial” : a study of how the online population understands “Non-commercial Use”. Creative Commons. 2009.

⁷⁵ Više o tome bilo je rečeno u poglavlju 2.6. Pravni vid licencije.

se djela slobodno dijele i prerađuju, a autori imaju mogućnost snažno zaštititi svoja djela restriktivnim verzijama licencija. Nije li onda otvoreni pristup primjereniji koncept?

6. CC u Hrvatskoj

Zajednica koja promiče vrijednost otvorenog pristupa i zaštite autorskih djela licencijama Creative Commonsa, u Hrvatskoj je vrlo aktivna.⁷⁶ Hrvatska je uključena u rad međunarodne organizacije iCommons (*International Commons*) koja promiče suradnju među onima koji se zalažu za otvoreno obrazovanje, pristup znanju, otvoreni kod, otvoreni pristup i zajednice slobodne kulture širom svijeta. U Republici Hrvatskoj, još od 2004. godine, glavnu ulogu u promicanju Creative Commons ima Multimedijalni institut [mi2],⁷⁷ a kontakt osoba je Tomislav Medak.

Creative Commons Hrvatska je prvenstveno projekt prevođenja licencija na hrvatski jezik i prilagođivanja hrvatskoj zakonodavnoj praksi, te promicanja inicijative.⁷⁸ Opći ciljevi u bližoj budućnosti su nastavak prijevoda licencija i dokumenata koji se uz licencije vežu, što će pomoći boljoj komunikaciji s ustanovama znanstvenog i baštinskog usmjerenja; identificiranje i pristupanje stvaraocima sadržaja koji bi mogli biti zainteresirani za ovakav način zaštite autorskih prava, što bi dovelo do povećanja količine sadržaja zaštićenog licencijama te, naposljetku, identificiranje i stvaranje moguće suradnje u znanstvenim i obrazovnim krugovima za stvaranje zajedničkih slobodno dostupnih obrazovnih izvora.⁷⁹ Kao niti matična ustanova, Creative Commons Hrvatska ne pruža pravnu pomoć.

Uz osnovne zadatke Creative Commons Hrvatska, u Hrvatskoj su organizirane i obrazovne aktivnosti vezane uz temu.

U veljači 2006. godine John Wilbanks, izvršni direktor projekta Science Commons, u suradnji CARNet-a i Multimedijalnog instituta, održao je predavanje te je pokušao na nizu primjera ilustrirati prednosti koje nudi objavljivanje

---

⁷⁶ Taking Stock of the Creative Commons Experiment Monitoring the Use of Creative Commons Licenses and Evaluating Its Implications for the Future of Creative Commons and for Copyright Law. 2007. Str. 25.

⁷⁷ Multimedijalni institut [citirano: 2011-02-28]. Dostupno na: <http://www.mi2.hr/>

⁷⁸ Sloboda stvaralaštvu. Creative Commons Hrvatska [citirano: 2011-02-02]. Dostupno na: <http://www.slobodastvaralastvu.net/CreativeCommonsHrvatska.html>

⁷⁹ Creative Commons Hrvatska [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://wiki.creativecommons.org/Croatia>

radova i posebno baza podataka koje prate znanstvena istraživanja u obliku koji ne sprečava ili ograničava pristup drugim zainteresiranim istraživačima.⁸⁰

U Dubrovniku je 2007. godine bio organiziran iSummit – skup koji je organizirao iCommons uz pomoć Multimedijalnog instituta [mi2]. Osnovni zaključci bili su nužnost povećanja sveopće suradnje po pitanjima slobode interneta te poticanje nacionalnih vlada na korištenje licencija za objavljivanje službenih publikacija. Zaključno, naglašena je potreba za korištenjem alternativnih poslovnih modela u financiranju.⁸¹

Prema programu posebne namjene (*eng. plugin*) preglednika Firefox, broj djela zaštićenih nekom od licencija Creative Commonsa procjenjuje se na 685.000. Od toga broja, velik broj licencija koristi se za zaštitu blogova, u kulturnoj zajednici, ali i u obrazovnoj i znanstvenoj sredini. Evo nekoliko primjera:

- **blogovi**

Dnevnik Zorana Milanovića (CC BY-SA 2.5)⁸²

Blog Knjižnice Instituta Ruđer Bošković (CC BY-NC-SA 2.5)⁸³

- **kultura**

Kulturpunkt.hr (CC BY-SA 2.5)⁸⁴

- **obrazovanje**

Gimnazija i strukovna škola Jurja Dobrile Pazin (CC BY-NC-ND 3.0)⁸⁵

- **znanost**

Hrvatska znanstvena bibliografija (CC BY-NC 3.0)⁸⁶

Odsjek za povijest umjetnosti (CC BY-NC-SA 2.0).⁸⁷

---

⁸⁰ Katulić, T. Društvo znanja i slobodna razmjena informacija : predavanje Johna Wilbanks na Institutu Ruđer Bošković. // Edupoint : časopis o primjeni informacijskih tehnologija u obrazovanju 6, veljača (2006). [citirano: 2011-02-02]. Dostupno na: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/42/clanci/1.html>

⁸¹ iSummit 07 [citirano: 2011-10-25]. Dostupno na: <http://archive.iccommons.org/isummit07/>

⁸² Dnevnik Zorana Milanovića [citirano: 2011-02-28]. Dostupno na: <http://zoramilanovic.sdp.hr/>

⁸³ Blog Knjižnice IRB-a [citirano: 2011-02-28]. Dostupno na: <http://knjiznica.irb.hr/blog/>

⁸⁴ Kulturpunkt.hr [citirano: 2011-02-28]. Dostupno na: <http://www.kulturpunkt.hr/>

⁸⁵ Gimnazija i strukovna škola Jurja Dobrile Pazin [citirano: 2011-02-28]. Dostupno na: <http://www.gssjd.hr/>

⁸⁶ Hrvatska znanstvena bibliografija [citirano: 2011-02-28]. Dostupno na: <http://bib.irb.hr/>

⁸⁷ Odsjek za povijest umjetnosti [citirano: 2011-02-28]. Dostupno na: <http://www.ffzg.hr/povum/>

Osim Multimedijalnog instituta kao glavnog promicatelja inicijative Creative Commons, niti jedna ustanova službeno ne promiče korištenje te inicijative u Hrvatskoj. No, Institut Ruđer Bošković i Knjižnica Instituta prigrilile su licenciranje svojih sadržaja na internetu upravo licencijama Creative Commons (blog Knjižnice, Hrvatska znanstvena bibliografija...). U Hrvatskoj je jaka inicijativa otvorenog pristupa. To je naviše vidljivo u pokretanju portala Hrvatskih znanstvenih časopisa Hrčak.⁸⁸ Uz jaki pokret za otvoreni pristup znanstvenim i baštinskim informacijama, manje je vjerojatno da će se razviti jaka podrška licenciranju. No, bez obzira na to koja će inicijativa biti opće prihvaćena u znanstvenoj i obrazovnoj zajednici, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa te Ministarstvo kulture (u užem obimu – vezano uz baštinu) trebalo bi dati institucionalnu podršku tako da obveže izdavače elektroničkih znanstvenih i obrazovnih informacija na objavljivanje tih sadržaja prema načelima jedne ili druge inicijative.

7. Zaključak

Odredbe zakona o autorskom i srodnim pravima u međunarodnoj zajednici postaju sve restriktivnije, a pristup zaštićenoj građi sve skuplji. S druge strane, u isto vrijeme sve više autorskih djela postaje slobodno dostupno na internetu. Između te dvije krajnosti, nalazi se koncept u kojem autor svojim autorskim i srodnim pravima drugačije raspolaže te daje svoje djelo na korištenje uz nadzirane uvjete. Koncept Creative Commonsa, tj. kreativno zaštićenoga zajedničkog dobra koristi sve više autora diljem svijeta. Čini se da je koncept kao takav prihvaćen u svijetu gdje i autori trpe od restrikcija autorskog prava, a otvoreni pristup im onemogućuje financijsku nadoknadu za njihov rad. Poslanje Creative Commonsa je omogućivanje i ubrzavanje kreativnosti diljem internetskog univerzuma.

Ovaj rad je dao opći pregled inicijative Creative Commons, njenu važnost u objavljivanju autorskih djela, prvenstveno znanstvenog i obrazovnog sadržaja, te njenu funkcionalnost. Uza svjetske primjere, dan je i uvid u hrvatske napore za promicanje navedenog koncepta.

Zaključno, ostaje da se vidi hoće li takav koncept omogućiti veću vidljivost i kreativnost, ili je ipak otvoreni pristup koncept taj koji će prevladati. Ne

---

⁸⁸ Hrčak [citirano: 2011-10-25]. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/?lang=hr>

treba zanemariti niti nastojanja nacionalnih i međunarodnih legislativa koje će, kako izgleda, postati sve restriktivnije, a autoru će omogućiti sve veću zaštitu njegovih djela.

LITERATURA

Bloemsaat, B.; P. Kleve. Creative Commons : a business model for products nobody wants to buy. // *International Review of Law, Computers & Technology* 23, 3(2009), 237-249 [citirano: 2011-01-31]. Dostupno na: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=45141242&lang=hr&site=ehost-live&scope=site>

Cheliotis, G. Creative Commons Statistics from the CC-Monitor Project. // *iCommons Summit, Dubrovnik, June 14-17, 2007*. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-02]. Dostupno na: <http://hoikoinoi.files.wordpress.com/2007/07/cc-monitor-findings-isummit.pdf>

Cheliotis, G.; W. Chik; A. Guglani; G. K. Tayi. Taking Stock of the Creative Commons Experiment Monitoring the Use of Creative Commons Licenses and Evaluating Its Implications for the Future of Creative Commons and for Copyright Law. // *35th Research Conference on Communication, Information and Internet Policy (TPRC)*, Sep 28-30, National Center for Technology & Law ; George Mason University School of Law, 15.8.2007. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-02]. Dostupno na: <http://web.si.umich.edu/tprc/papers/2007/805/CreateCommExp.pdf>

Conhaim, Wallys W. Creative Commons Nurtures the Public Domain. // *Information Today*. 19, 7(2002). Mrežna verzija, 52-53. [citirano: 2007-12-15]. Dostupno na: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=7007246&lang=hr&site=ehost-live&scope=site>

Defining "Noncommercial" : a study of how the online population understands "Non-commercial Use". Creative Commons. 2009. [citirano: 2011-02-10]. Dostupno na: http://mirrors.creativecommons.org/defining-noncommercial/Defining_Noncommercial_fullreport.pdf

Foster, A. L. Who Should Own Science? // Chronicle of Higher Education 51 Issue 6(2004). Mrežna verzija. Str. 33-35 [citirano: 2007-05-12]. Dostupno na: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=14622730&lang=hr&site=ehost-live&scope=site>

Gordon-Murnane, L. Creative Commons : copyright tools for the 21st century. // Online 34, 1(2010), 18-21 [citirano: 2011-03-31]. Dostupno na: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=48218623&lang=hr&site=ehost-live&scope=site>

Henneberg, I. Autorsko pravo. 2. izm. i dop. izd. Zagreb : Informator, 2001.

Horvat, A.; D. Živković. Knjižnice i autorsko pravo. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2009.

Katulić, T. Društvo znanja i slobodna razmjena informacija : predavanje Johna Wilbanks na Institutu Ruđer Bošković. // Edupoint : časopis o primjeni informacijskim tehnologija u obrazovanju 6, veljača(2006) [citirano: 2011-02-02]. Dostupno na: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/42/clanci/1.html>

Kay, R. Creative commons. // Computerworld 40, 21(2006). Mrežna verzija. Str. 34 [citirano: 2007-05-12]. Dostupno na: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=20970633&lang=hr&site=ehost-live&scope=site>

Lessig, L. Commons Misunderstandings : ASCAP on Creative Commons. // Lessig 2.0. 31. 12. 2007 [citirano: 2011-02-10]. Dostupno na: http://lessig.org/blog/2007/12/commons_misunderstandings_asca.html

McGivern, J. 10 Things Every Music Creator Should Know About Creative Commons Licensing. ASCAP. 2007 [citirano: 2011-02-10]. Dostupno na: http://www.ascap.com/playback/2007/fall/features/creative_commons_licensing.aspx

Seadle, M. Copyright in the networked world : author's rights. // Library Hi Tech 23, 1(2005), 130-136.

Stix, G. Some rights reserved. // Scientific American 288. 3(2003). Mrežna verzija. Str. 46 [citirano: 2007-05-12]. Dostupno na: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=9071533&lang=hr&site=ehost-live&scope=site>

Živković, D. Elektronička knjiga. Zagreb : Multigraf, 2001.

Dokumenti

Berlinska deklaracija o otvorenom pristupu znanstvenom znanju. 22. 10. 2003. Prijevod. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-10]. Dostupno na: http://eprints.rclis.org/bitstream/10760/4571/1/prijevod_berlinske_deklaracije.pdf

Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works : Paris Act of July 24, 1971, as amended on September 28, 1979. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-22]. Dostupno na: http://www.wipo.int/treaties/en/ip/berne/pdf/trtdocs_wo001.pdf

Bethesda Statement on Open Access Publishing. Released June 20, 2003. [citirano: 2011-02-15]. Dostupno na: <http://www.earlham.edu/~peters/fos/bethesda.htm>

Budapest Open Access Initiative. February 14, 2002. [citirano: 2011-02-14]. Dostupno na: <http://www.soros.org/openaccess/read.shtml>

Council Directive 93/83/EEC of 27 September 1993 on the coordination of certain rules concerning copyright and rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-22]. Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0083:EN:HTML>

Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima : usvojen na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda, 16. prosinca 1966. godine (rezolucija br. 2200 A/XXI/), stupio na snagu 3. siječnja 1976. godine. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-22]. Dostupno na: <http://www.ffzg.hr/hre-edc/hr/download.php?file=MEDJUNARODNI%20PAKT%20O%20GOSP%20SOC%20I%20KULT%20PR.pdf>

OECD Declaration on access to research data from public funding. 2004. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-24]. Dostupno na: http://www.oecd.org/document/0,2340,en_2649_34487_25998799_1_1_1_1,00.html

OECD Principles and Guidelines for Access to Research Data from Public Funding. 2007. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-24]. Dostupno na: <http://www.oecd.org/dataoecd/9/61/38500813.pdf>

Opća deklaracija o ljudskim pravima : usvojena i proglašena na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda rezolucijom br. 217/III 10. prosinca 1948. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-04]. Dostupno na: www.ljudskaprava-vladarh.hr/fgs.axd?id=1254

Svjetska (Univerzalna) konvencija o autorskom pravu, s priložima, izmijenjena 24. srpnja 1971. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-22]. Dostupno na: <http://hidra.srce.hr/arhiva/263/33320/www.hidra.hr/hidrarad/pobirac-upload/murh/004146.pdf>

TRIPs : agreement on trade-related aspects of intellectual property rights. Mrežna verzija [citirano: 2011-02-22]. Dostupno na: <http://www.worldtradelaw.net/uragreements/tripsagreement.pdf>

Ugovor o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO), 1996. // Narodne novine. Međunarodni ugovori. 6(2000). Mrežna verzija: [citirano: 2011-02-22]. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/međunarodni/2000_05_6_65.html

Ustav Republike Hrvatske : pročišćeni tekst. // Narodne novine 85(2010). Mrežna verzija [citirano: 2011-02-22]. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_07_85_2422.html

Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. // Narodne novine 167(2003). Mrežna verzija [citirano: 2011-01-31]. Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/306987.html>

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima. // Narodne novine 79(2007). Mrežna verzija [citirano: 2011-01-31]. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_07_79_2491.html

Zakon o obveznim odnosima. // Narodne novine 35(2005). Mrežna verzija [citirano: 2011-02-22]. Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/288230.html>

Poveznice

BitTorrent [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://www.bittorrent.com/>

Blog Knjižnice IRB-a [citirano: 2011-02-28]. Dostupno na: <http://knjiznica.irb.hr/blog/>

Contact us. Hungarian Electronic Library [citirano: 2011-02-28]. Dostupno na: <http://mek.oszk.hu/html/kapcsolateng.html>

Creative Commons [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://creativecommons.org/>
About [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://creativecommons.org/about>

Case Studies [citirano: 2011-02-28]. Dostupno na: http://wiki.creativecommons.org/Case_Studies

Frequently asked questions [citirano: 2011-02-26]. Dostupno na: <http://wiki.creativecommons.org/Hr:FAQ>

History [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://creativecommons.org/about/history>

Licence your work [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://creativecommons.org/choose/>

Metrics [citirano: 2011-02-26]. Dostupno na: <http://wiki.creativecommons.org/Metrics>

Search [citirano: 2011-02-26]. Dostupno na: <http://search.creativecommons.org/>

The licences [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://creativecommons.org/licenses/>

Creative Commons Hrvatska [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://wiki.creativecommons.org/Croatia>

Dnevnik Zorana Milanovića [citirano: 2011-02-28]. Dostupno na: <http://zoranmilanovic.sdp.hr/>

Elektroničke knjige [citirano: 2011-02-24]. Dostupno na: <http://www.elektronicke-knjige.com/dpkm/>

Europeana [citirano: 2011-02-26]. Dostupno na: <http://www.europeana.eu/portal/>

Flickr. Creative Commons [citirano: 2011-02-26]. Dostupno na: <http://www.flickr.com/creativecommons>

- Hrčak [citirano: 2011-10-25]. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/?lang=hr>
- Gateways. National Library of Australia [citirano: 2011-02-28]. Dostupno na: <http://www.nla.gov.au/pub/gateways/issues/80/story01.html>
- Google. Advanced Search [citirano: 2011-02-26]. Dostupno na: http://www.google.hr/advanced_search
- Hrvatska znanstvena bibliografija [citirano: 2011-02-28]. Dostupno na: <http://bib.irb.hr/>
- iCommons [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://icommons.org/>
- iSummit 07 [citirano: 2011-10-25]. Dostupno na: <http://archive.icommons.org/isummit07/>
- Kulturpunkt.hr [citirano: 2011-02-28]. Dostupno na: <http://www.kulturpunkt.hr/>
- Licence your work [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://creativecommons.org/choose/>
- MIT Open CourseWare [citirano: 2011-03-01]. Dostupno na: <http://ocw.mit.edu/index.htm>
- MLibrary adopts new Creative Commons License [citirano: 2011-02-28]. Dostupno na: <http://www.lib.umich.edu/news/mlibrary-adopts-new-creative-commons-license>
- Multimedijalni institut. <http://www.mi2.hr/> (28. 2. 2011.)
- Open CourseWare Consortium [citirano: 2011-03-01]. Dostupno na: <http://www.ocwconsortium.org/>
- Projekt RoMEO [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://www.lboro.ac.uk/departments/ls/disresearch/romeo/>
- RapidShare [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://rapidshare.com/>
- Science Commons [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: <http://sciencecommons.org/about/>
- SEE University [citirano: 2011-03-01]. Dostupno na: <http://seeu.edu.mk/>
- Sloboda stvaralaštvu. Creative Commons Hrvatska. [citirano: 2011-02-02]. Dostupno na: <http://www.slobodastvaralastvu.net/CreativeCommonsHrvatska.html>

The Scholarly Publishing & Academic Resources Coalition [citirano: 2011-02-25].

Dostupno na: <http://www.arl.org/sparc/index.shtml>

Wikipedia [citirano: 2011-02-26]. Dostupno na: <http://www.wikipedia.org>

Youtube [citirano: 2011-02-25]. Dostupno na: URL: www.youtube.com